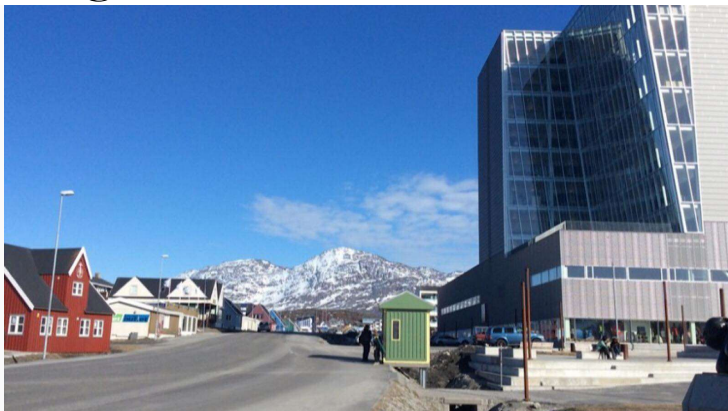

Meget mere end en real estate deal

Selvstyrebygningen i Nuuk.

Foto: Helene Brochmann

Helene Brochmann 30.09.2021

GRØNLAND // LYDBOGSANMELDELSE – Indtil for omkring 10 år siden var de danske mediers interesse for Grønland minimal, og interessen for grønlandsk politik var om muligt endnu mindre. Et landstingsvalg blev nævnt i en enspaltet notits, og de færreste danskere var i stand til at nævne navnet på den siddende landsstyreformand. Journalisten Martin Breum har en stor del af æren for, at denne opmærksomhed har spredt sig og er blevet langt mere kvalificeret end tidligere. Nu har han skrevet bogen/lydbogen *Grønland og den amerikanske forbindelse*.

De fleste kendte nok navnet Jonathan Motzfeldt for ti år siden, og i lange perioder kunne de også ramme rigtigt ved at skyde på, at det nok var ham, der var landsstyreformand. Men derudover var det småt med kendskabet og endnu mindre med solid indsigt i, hvad der foregår i grønlandsk politik.

Men mange ting er sket siden, som har påkaldt sig en stigende opmærksomhed. Hjemmestyret blev til *Selvstyret* i 2009, markante politikere som Kuupik Kleist (IA) og Aleqa Hammond (Siumut) har været mere synlige på posten som formand for *Naalakkersuisut* (den grønlandske regering) og ikke mindst er omverdenens – især USA's og Kinas – interesse for det store land steget betragteligt, både på grund af områdets (militær)strategiske placering og på grund af forekomsten af (militær)strategisk interessante råstoffer. Endelig giver

klimaforandringerne gode grunde til at rette blikket mere mod nord, end de fleste hidtil har gjort.

Opsigtsvækkende melding fra Trump

Journalisten Martin Breum har en stor del af æren for, at denne opmærksomhed har spredt sig og er blevet langt mere kvalificeret end tidligere. Han satte sig for ti år siden for at følge og rapportere fra og om Grønland og Arktis i det hele taget på grundig og indsigtsfuld vis. Ud over utallige artikler i fx *Altinget*, *Information*, *Weekendavisen* og den grønlandske avis *Sermitsiaq* har han blandt andet udgivet bogen *Hvis Grønland river sig løs* på Gyldendal i 2018. Den udfolder holdninger til og scenarier for grønlandsk selvstændighed, fortalt ud fra interview med en lang række centrale politikere, forskere osv.

Året efter, i august 2019, kommer så den opsigtsvækkende melding fra præsident Trump i USA, at han godt kunne tænke sig at *købe* Grønland. På få minutter får den lille bemærkning skubbet voldsomt til hele den debat, som Martin Breum før har forsøgt at kortlægge, og politikere og kommentatorer får travlt:

Hvad siger den danske statsminister Mette Frederiksen, hvad siger den grønlandske formand for Naalakkersuisut Kim Kielsen, og hvad siger danske og grønlandske politikere i øvrigt – og hvordan hænger deres svar sammen med deres syn på Grønlands selvstændighed og forholdet mellem Grønland og Danmark?

Donald J. Trump ✓

@realDonaldTrump

Folgen

Denmark is a very special country with incredible people, but based on Prime Minister Mette Frederiksen's comments, that she would have no interest in discussing the purchase of Greenland, I will be postponing our meeting scheduled in two weeks for another time....

16:51 - 20. Aug. 2019

Donald J. Trump ✓ @realDonaldTrump · 13 Std.

....The Prime Minister was able to save a great deal of expense and effort for both the United States and Denmark by being so direct. I thank her for that and look forward to rescheduling sometime in the future!

Screenshot af Trumps tweet 20. august 2019. Wikimedia Commons

Dét er temaet for [Martin Breums syv timer lange lydbog/347 sider e-bog](#), *Grønland og den amerikanske forbindelse*. I bogen hører vi, ned i meget små detaljer, nærmest time for time, om hele forløbet, da Trump – meget kort tid efter at Mette Frederiksen er blevet statsminister – først annoncerer, at han få uger senere vil besøge Danmark, derefter bekræfter rygterne om, at han overvejer et købstilbud til Danmark.

Mette Frederiksen afslår som bekendt, hvorpå Trump aflyser besøget til stor fortrydelse for alle dem, der har arbejdet dag og nat på forberedelserne.

Det nyvalgte folketingsmedlem

I historien er der således ét spor, der handler om, hvad der helt konkret skete, da Trump fik smidt idéen om sin ”store ejendomshandel” på bordet.

Hovedpersonerne her er den ganske nytiltrådte statsminister Mette Frederiksen,

det helt nyvalgte folketingsmedlem for Siumut, den 22-årige Aki-Mathilda Høegh-Dam og formanden for Naalakkersuisut, hendes partifælle Kim Kielsen.

Hvor var de, hvad tænkte de, hvad sagde de – og i hvilken rækkefølge. Hvem vidste hvad, hvornår?

Aftenstemning i Nuuk. Foto: Helene

Brochmann

Mette Frederiksen afviser, som de fleste nok husker, Trump blankt med en begrundelse, der samtidig er en erklæring, man ikke har hørt før fra officielt, dansk hold: ”Grønland er grønlændernes!” – så derfor kan Danmark selvfølgelig ikke bare sælge Grønland. Den konstatering lyder helt rigtig i grønlandske ører, og fra selvstyrets udenrigskontor følger man op med et tweet: ”We’re open for business, not for sale”!

At Mette Frederiksen så også kommer til at sige det indlysende, men nok lidt for ærlige, at Trumps forslag er ”absurd”, udløser – forventeligt, det er jo Trump, hun siger det til – en diplomatisk krise og aflysningen af hans besøg. Vi hører dog også om, hvordan hun senere, i en telefonsamtale med ham, får ham helt ned på jorden igen.

Senere fortæller Breum på lignende vis, med mange stemningsskabende detaljer, om de amerikanske tiltag for at skabe forbindelse til Grønland via ambassadøren i København, Carla Sands, og ikke mindst Sung Choi, den første amerikanske konsul i Nuuk i 67 år, der går til sin opgave med et enormt engagement.

Det hele er meget detaljeret researchet og omhyggeligt forklaret i en litterær stil. Breum tager os gerne med ind i hovedet på sine personer: *”Det er sommer og lunt i Danmark. Folketingsbetjentenes hilsen gør hende glad, og alt tegner godt. Aki-Matilda Høegh-Dam glæder sig til de næste fire år; hun har masser af energi, og hun ved, præcis hvad hun vil.”*

Det gør fortællingen levende og nærværende, men det kan også virke en anelse påtaget sine steder.

Gammel interesse for Grønland

Med hele denne del af beretningen følger Breum nye episoder til den faktisk lange historie om USA's interesse for Grønland. Trump er slet ikke den første præsident, der har fået den – set med amerikanske øjne – oplagte idé bare at købe Grønland for at slippe for alt bøvlet med at skulle blive enig med Danmark (og nu også det grønlandske selvstyre) om baserettigheder, og for at få direkte adgang til lovende mineralforekomster. Det kan man fx læse meget mere om i Bo Lidegaards glimrende biografi *Uden mandat* om Henrik Kauffmann, Danmarks gesandt i Washington under anden verdenskrig (2020).

Et andet spor i fortællingen handler om, hvordan købstilbuddet blev besvaret i Grønland og Danmark, og hvad det siger om de forskellige aktørers syn på Grønlands forhold til Danmark i fremtiden.

En anden tolkning kunne derfor være, at forargelsen i højere grad gik på det – som Mette Frederiksen så præcist udtrykte det – absurde i, at nogen overhovedet kunne få den idé at *købe* et land, en nation med et helt folk, som om det var en ejendomshandel

Breum noterer sig, at den danske reaktion – sådan helt generelt – var præget af forargelse, mens man i Grønland i højere grad forholdt sig mere nøgternt, hvis man da ikke slog en stor latter op. Det fortolker han – groft sagt – som udtryk for to forskellige grundholdninger:

Når de danske politikere var forargede, tager Breum det som et udtryk for, at tanken om at Danmark skulle skille sig af med Grønland er helt uacceptabel, både af historiske og følelsesmæssige grunde. At danskerne er bange for at miste 98 pct. af vores territorium og vores billet til den politiske verdensscene. Og når de grønlandske politikere blev *mindre* forargede, mener han, at det er fordi de faktisk godt kan se mulighederne i et tættere samarbejde med USA og en mere (hvis ikke helt) selvstændig position over for Danmark.

For så vidt angår tolkningen af den danske reaktion, kan der dog også være andre muligheder. Martin Breums udlægning kan nemt komme til at tillægge de danske reaktioner en nykolonialistisk toning, hvis han mener, at politikerne i virkeligheden bare sagde: "Snitterne væk – Grønland er vores!".

Nogle af dem har givetvis ment det sådan, men Mette Frederiksen sagde jo lige netop ikke dét – hun sagde "Grønland er grønlændernes"! En anden tolkning kunne derfor være, at forargelsen i højere grad gik på det – som Mette

Frederiksen så præcist udtrykte det – absurde i, at nogen overhovedet kunne få den idé at *købe* et land, en nation med et helt folk, som om det var en ejendomshandel. Det blev opfattet som et udtryk for en gammeldags tankegang, man troede for længst var udryddet.

Når Breum så kigger på reaktionerne i Grønland, får vi nogle enkelte smagsprøver på den gudsbenådede, grønlandske humor ("Hvis I bygger en McDonalds, er det okay!"), og han nævner det spektakulære besøg af den meget kendte, amerikanske komiker Conan O'Brien, som der kom en ret sjov tv-udsendelse ud af.

Men det mest tankevækkende ved udsendelsen var ikke O'Briens maltraktering af det grønlandske sprog, da han forsøger at læse vejrudsigten i den grønlandske tv-avis, og som vi af en eller anden grund skal høre igen i lydbogen – nej, det interessante var de velformulerede og humoristiske svar, han fik af folk på gaden, på engelsk, da han spurgte dem, om de ville sælges til USA. Kan ses på YouTube!

I den mere seriøse afdeling har Breum bevidst valgt at lægge langt det største fokus på Aki-Mathilda Høegh-Dam fra Siumut og hendes synspunkter, fordi *"det hun tror på, er det samme som rigtig mange andre i Grønland tror på, både unge og gamle. Det har grundige målinger vist, og det store flertal af grønlandske vælgere stemmer også ved valg efter valg på partier, der har løsrivelsen som politisk mål."*

Aki-Mathilda Høegh-Dams synspunkt er, at et meget tættere samarbejde med USA er ønskeligt, fordi det kan bruges som løftestang for den selvstændige statsdannelse, hun ønsker for Grønland. Som Breum skriver: "For Aki-Mathilda Høegh-Dam virker Donald Trumps tilbud som ekstra brændstof til Grønlands udvikling, ikke som en angstprovokerende hæmsko."

Selvstændighed med andet tidsperspektiv

Det er rigtigt, at mange i Grønland deler Aki-Mathilda Høegh-Dams visioner, hvilket måske er grunden til at Breum bruger en hel time/et helt kapitel på hendes person og politiske synspunkter. Men der er også mange der ikke gør.

Inuit Ataqatigiit (IA), der fik 37 pct. af stemmerne ved det seneste landstingsvalg, arbejder nok for selvstændighed, men i et helt andet tidsperspektiv og med en helt anden retorik og strategi end Siumut og Aki-Mathilda Høegh-Dam. Hertil kommer Atassut, Demokraterne og Samarbejdspartiet, der har lignende holdninger. Det ville nok være rigtigere at sige, at de grønlandske vælgere er delt i to nogenlunde lige store grupper på dette spørgsmål.

Alligevel hører vi markant mindre om hendes folketingskollega Aaja Chemnitz Larsen fra Inuit Ataqatigiit (IA), der bestemt ikke er tryk ved USA's tilnærmelser.

Breum nævner retfærdigvis, at hun kender det amerikanske samfund fra et års ophold i landet, og hun er ikke just begejstret: *“Jeg er sikker på, at et flertal i Grønland mener, at det er bedre at have relationer til Danmark end til USA på lang sigt,”* siger hun til Reuters, det store internationale nyhedsbureau.

Hvis vi blev købt af USA, ville vores velfærdssamfund blive smadret. Vi ville blive løbet over ende, og der ville ske fundamentale ændringer af det grønlandske samfund

Aaja Chemnitz Larsen, Inuit Ataqatigiit (IA)

Til B.T. forklarer hun splittelsen i Grønland: *“Jeg bryder mig ikke om, at man på den måde ser Grønland som en handelsvare, og det er enormt ubehageligt at blive omtalt på den måde. Der er sikkert nogle grønlændere, som kunne mene, det er en god idé at blive en del af USA. Jeg mener, det vil være bedre for Grønland at stå sammen med Danmark. Hvis vi blev købt af USA, ville vores velfærdssamfund blive smadret. Vi ville blive løbet over ende, og der ville ske fundamentale ændringer af det grønlandske samfund.”*

Breum uddyber: *“Hun udelukker ikke, at Grønland engang i fremtiden kan opnå formel selvstændighed fra Danmark, men hun bruger al sin energi i Folketinget på at sikre et udbytterigt samarbejde med Danmark.”*

Breum forklarer det ikke på den måde, men IA er kort sagt mere optaget af at bygge fundamentet først, altså at udvikle samfundet og få løst de påtrængende samfundsproblemer, som de nok ser som de største forhindringer for selvstændighed.

Det nævnes i bogen, at Siumut – og dermed Aki-Mathilda Høegh-Dam og Kim Kielsens parti – ikke længere er med i Naalakkersuisut. Det er fra april 2021 Múte Borup Egede fra IA, der er formand, ganske vist i koalition med ”selvstændighedspartiet” Naleraq. Og den nye naalakkersuisoq for udenrigsanliggender er Pele Broberg fra Naleraq, der langt henad vejen deler Aki-Mathilda Høegh-Dams anskuelser.

“Vi har ingen interesse i at blive stat nr. 51 i USA,” siger han, da vi sidder over for hinanden. *“Hvis du spørger mig, hvem mit første-valg vil være, så vil jeg sige Danmark, men det næste naturlige skridt vil være USA.”* Danmark er altså i Pele Brobergs øjne Grønlands mest naturlige partner. Han er måske den politiker i Grønland, der mest entusiastisk forfølger visionen om Grønland som uafhængig stat, men han svarer det samme, uanset hvordan jeg spørger: Danmark er hans førstevalg, ikke USA. Ligesom Kuno Fencker og Aki-Matilda

Høegh-Dam vil han meget gerne fortsætte samarbejdet med Danmark efter løsrivelsen. Pele Broberg vil gerne udnytte den intense interesse fra USA, men han ser hellere alliancen med Danmark udvikle sig til gavn og glæde for et uafhængigt Grønland.

Kontroversielle udtalelser

Pele Broberg har i øvrigt i den netop forgangne uge, altså efter bogens udgivelse, markeret sig med nogle [højt kontroversielle udtalelser til *Berlingske* om](#), at der ved en eventuelt kommende folkeafstemning om selvstændighed ikke skal være stemmeret for den del af Grønlands befolkning, der ikke er inuit. Han har forsøgt at dementere, men udtalelserne foreligger ifølge avisen på lydoptagelser.

Som den seneste udvikling er Pele Broberg netop blevet frataget sine beføjelser som naalakkersuisoq for udenrigsansliggender – dem har formanden, Múte B. Egede overtaget. Pele Broberg skal nu kun varetage erhverv og handel.

Man kan sagtens følge Martin Breums fascination af de politikere, der gør op med de gammelkendte og måske ikke tilstrækkeligt udfordrede forestillinger om, at relationen til Danmark er, og for altid skal være, Grønlands navlestreng og bro til resten af verden. Dem som mener, at Grønland bør kunne indgå i andre og langt mere omfattende samarbejder, fx med USA, hvis det kan skabe nye muligheder. Og det er selvfølgelig spændende at afdække og udforske det synspunkt. Det problematiske, set med denne anmelders øjne, er blot, at det kommer til at fremstå som det dominerende.

[Breum omtaler andre politisk aktive, der mener, at al den tale om selvstændighed er et røgslør, der lægges ud over de langt mere påtrængende sociale problemer](#)

Retfærdigvis udfordres selvstændighedspolitikere over et par sider. Breum omtaler andre politisk aktive, der mener, at al den tale om selvstændighed er et røgslør, der lægges ud over de langt mere påtrængende sociale problemer, og at det i øvrigt er så urealistisk, at der er ren manipulation og populistisk tale til følelserne at foregøgle vælgerne noget andet.

Men det får langt fra samme vægt i bogen. Det er bare vigtigt at forstå, at det ikke kun er gammel-kolonialister i Danmark, der er uenige med Aki-Mathilda Høegh-Dam. Man kan med lige så stor ret tale om ”rigtig mange”, der er skeptiske over for USA’s tilnærmelser og som ikke er sikre på, at de har rent mel i posen, når de byder sig til med konsulat, kontante dollars og direkte samarbejde. Som fx Aaja Chemnitz Larsen.

Det sidste kapitel handler om de mere konkrete forhandlinger og aftaler i trekanten USA-Danmark-Grønland i de seneste år, igen med mange detaljerede beretninger fra begivenhedernes centrum.

Vi får også de forskellige politiske vurderinger af Danmarks rolle og ikke mindst af, om Grønland vil kunne tumle USA som samarbejdspartner, den dag Grønland skulle blive selvstændigt. Det er en kendsgerning, at USA's interesser i Grønland stikker langt dybere end Trumps klodsede købstilbud, der let kunne affejes, og det er rigtig godt at få dokumenteret så grundigt, som Martin Breum gør det her. Som han siger til afslutning:

"De igangværende forandringer i det trekantede og komplicerede konglomerat af følelser, politiske visioner og sikkerhedspolitiske spekulationer [vil] få langtrækkende konsekvenser for os alle, uanset hvilken del af riget, vi bor i."

Udgivelsen findes både som e-bog og lydbog. Martin Breum har selv har indlæst den, og han er en god oplæser. Det kunne have gjort lydbogsversionen mere levende, hvis alle citater fra interviews var optagelser med de pågældende personer selv, i stedet for at de blot blev læst op fra den skrevne version.

Måske findes de ikke som lydoptagelser, og så er det jo sådan, det er. Det er en lydbog, ikke en podcast, og der er således heller ikke reallyd, musik eller andre effekter.

Martin Breum: *Grønland og den amerikanske forbindelse*

Lydbog, 6 timer og 56 minutter

E-bog 347 sider

Gyldendal

Lydbogen koster 100,00 kroner

bogGRØNLANDMartin BreumTrumpUSA

Helene Brochmann

Helene Brochmann er cand.mag. i Samfundsfag og Eskimologi (i dag kaldet Grønlandske og Arktiske Studier) og specialkonsulent. Halvt norsk og meget glad for Grønland - altså temmelig nordisk orienteret. Men også engageret i kommunalpolitik og en masse andre ting. Det kan man læse mere om på hendes hjemmeside: www.helenebrochmann.dk

M